

Lengwalo go boitokišetšo bja dikgetho tša Afrika Borwa tša 2009

Tsogang! Tsogang! Šireletsang Democracy

Dumelang bana bešo go Kriste

Ka morago ga mengwaga ye lesomehlano (15) ya tokologo (democracy), re lebile dikgethong tša go kgetha mmušo o moswa gape. Ka morago ga diketho tša “mohlolo” tša 1994, ge Modimo a be a araba dithapelo tša rena tša khutšo, lethabo la go fetšiša mmušo wa kgethologanyo le maitemogelo a go kgetha la mathomo di fedile. Afrika Borwa ke naga yeo e sa tšwelelago ya democracy, ka dingangišano tša yona tšeo di tseneletšego, phapano ya dikgahlego le pakišano ya maatla.

Dithlotlo tšeo re lebanego le tšona

Re bile le dikatlego tše dintši mengwageng yeo e fetilego bjalo ka setšhaba. Re leboga Modimo ka baetapele ba bohla le boikgafo bao ba re thušitšego go fihlelela seo, le maikemisetšo ao a bontšhitšwego ke bontši bja batho ba ga borena. Ka fao, ka moka ga rena re šala re lebane ke ditlhotlo tše dikgolo. Re a tseba gore ga gona ditharabollo tše bonolo go mathatha a:

- Bodiidi, sekgoba seo se golang magareng a bahumi le bahloki, ditheko tša godimo le hlokego ya mešomo;
- Hlokego ya dintlo tše dilekanego, ditirelo tša mmuso le tšhalela morago ya ditirelo.
- Malapa ao a sa itekanelago, koketšego ya dikgaruru tša ka malapeng, le go ithwala ga baswa.
- Dikgaruru tša thobalano le tšhomišo mmpe ya ditagi le diokobatši
- Koketšego ya go fetšiša ga boimana (go ntšha mpa)
- Kgolo ya bokebeke le digaruru, le mekgwa ya toka yeo e nanyago gape e sa tšwelele.
- Nyenyefatsong ya mafapa a setšhaba ao a swanetšego go tiišetša tokologo (democracy) ya rena (bjalo ka SABC le dikgoro tša molao).
- Kgolo ya HIV/AIDS le mathata a bana bao ba le go kotsing ba sego ba bolokega
- Thuto ya maemo a fase yeo e abjago ke mmušo; le
- Kgeregelo ya bafaladi le ba tšwa-ntle tšeo di amanago kudu le tlaišo ya bafaladi.

Tše le a mangwe a mathata ke ditlhotlo go mmušo o mongwe le o mongwe, ka fao go tšwa go o mongwe le o mongwe wa rena go tšea sepheto sa gore ke mokgatlho o feng wo o nago le melawo le maikemisetšo a go tšwelwtša melawana yeo. Go botlhokwa go kgetha mokgatlho go ya ka melawana ya wona yeo e tšweletšago dintlha tšeo di tsamaišanago le Efangedi bjalo ka tšeo di tlhohleletšago hlopmpho ya bophelo, seriti sa botho le toka yeo e tsamaišana le tšeo di tšweleditšwego pejana.

Ka ge re lebile dikethong, rena Babišopo ba lena re rata go abelana le lena matshwenyego a rena ka (democracy) tokologo ya rena yeo e salego ye nnyane le gore e swanetše go lebelelega bjang. Le ge go na le bontši bja dingangišano tše dibotse tša maleba ka seo tokologo e lego sona, re lemoge gore go na le mekgwana-kgwana yeo e tšhošetšago tokologo ya rena. Mathata ao a latetšego ka morago ga dikgetho tša Kenya le Zimabwe ka 2008 a re gopotša (le ge gore maemo a rena a fapane) gore re se ke ra iketla gape re lemoge gore hlokomelo ya democracy ke leeto.

Ke eng seo re swanetšego go hlokomela gore re se dire?

1. Hlokomela kgahlanong le *botshepegi bjo bo fošagetšego*

Go re a swanela go tšwela pele go kgetha mokgatlho ka lebaka la gore ke wona re bego re o thekga dinakong ka moka go tloga mathong (mekgwa wa gore “Mokgatlho waka o nepile goba o fošitše). Modudi o mongwe le o mongwe o swanetše go ipotšiša gore a naa

mokgatlho woo ke o thekgilego o thuša ka tšwelopele ya setšhaba. Re swanetše go thekgwa ke kwišišo ya Jesu ya botee go Mareka 3:35, botshepegi bja rena bja mathomo bo swanetše bo be baduding ka rena, gape le gore bo hole batho ba naga ya rena ka moka, e sego mokgatlho wo o itšeng goba moetapele wo a itšeng: “Mongwe le mongwe wo a dirang thato ya Tate ke ngwan’ešo le motswadi waka”. Ga se phošo ge re fetola kgetho ya rena ya mokgatlho; eupsa ka nako e ngwe go ka ba bohlokwa go dira bjalo ge re nyaka gore democracy e dule e phela e etekanetse. Gape a re lemogeng gore democrasing ya nnete ga re a swanela go kgetha re lebeletše mmala, leleme, mohlobo, eupša re lebelele melao le tšeo mokgahlo o di emelago.

2. Hlokomedišiša kगतlanong le *go se kgotlelelane le boganka*

Tokologo ya polelo ga e fe motho tokelo ya go bolela ka mokgwa wo o sa lokago ka batho ba bangwe. Ka fao re swanetše gore re seke ra dira goba ra bolela ka mokgwa wo o ka dirago gore batho ba re tšhabe gape ba se lokologe. Ditiro tšeo di akaretša go se kgotlelelane, goba go se hlompe dikakanyo le ditumelo tša batho ba bangwe le mokgwa o mongwe le o mongwe wo o gapeletšago batho go kgetha ka mokgwa wo o rilego. Luka 6 :35 e re gopotša gore “ratang manaba a lena le ba badirele ka go loka”. Ka fao tšhomišo ya polelo ya dikgaruru le matšhošetši ga di amogelegi; kganetšo democrasing, go fapana le nakong tšeo re bego re thulana le kgatelelo, ga se motho wo re swanetšego go mo fenya, eupša re mmone bjalo ka mophenkisane wo a ntlhohleletšago go lebeledišiša ditumelo le mekgwa yaka.

3. E ba kगतlanong le *bomenetša*

Bomenatša (go balwa go neela ba meloko le bagwera mešomo ka mokgwa wo o sa lokago) bo jabetša diphihlelelo tšeo re di fihleletšego ntweng ya toka. Bomenetša bo tlogela batho ba nyamile, ba hloka maatla le kholofelo. Se se fokotša go kgatha tema ga bona gape le go senya moko wa democracy. Ka moka re swanetše go nyaka maikarabelo a go ya go ile gape le moya wa ditirelo go baetapele ba rena ka moka, le tšhomišo ka botlalo ya ditirelo tseo di lego kgahlanong le bomenetsa. Sa go nyamisa ke gore batho ba bantsi ba boifa go bolela kgahlanong le bomenetsa, ka labaka la gore le bona ba a lekega go tsea karolo ka mokgwana o mongwe – go swana le go nyaka thuso ka mokgwa wo o sa lokago ya mogwera yo a lego maamong a godimo goba go se lefe lekgetho (tax). Ka moka re hloka go thoma ka go efoga moleko wo wa bomenetsa, ka ge re ithuta go Mateu 7:5 “Ntsha kota mo leihlong la gago pele, gore o kgone go bona ga botse gore o ntshe lehlokwa leihlong la ngwaneno”

4. E ba kगतlanong le *go se dire selo*

Tokolong ya nnete badudi ka moka ba biletswa go kgatha tema le go araba go ditaba tšeo di tšwelelago ka mehla – e sego fela ka nako ya dikgetho. Eupša bontši bja rena ga re dire selo ka gore re nagana gore ga re na maatla a go tliša diphetogo. Ka fao se se fetoga mokgwa wa go nyaka go direlwa, moo re emelago mmušo gore o re direle. Ge badudi ba emiša go kgatha tema, gape ba se nyake go kgetha, bao ba lego mmušong ba dira ka mokgwa wo ba ratang ba sa boife gore go na le yo a ka ba hlotlago. Ka ge re gopotšwa go Mateu 7:21, “A se ka moka bao ba rego gonna “Morena, Morena” ba tlogo go tsena mmušong wa magodimo, e fela motho yo monwe le yo mongwe yo a dirago thato ya Tate wa Magodimong”. Anke re tšeyeng sephetho sa go aga naga ya rena le democracy ya rena mmogo re be re kgatehe tema ka mokgwa wo o tla go tliša kholofelo go bao ba letilego bokamoso bjo bobotse.

Tema ya rena bjalo ka Bakriste

Re biletšwa go šoma le ma-Afrika-Borwa ka moka bjalo ka Bakriste, go netefatša kgolo le go matlafatša mekgwa le mediro ya democracy. Re dumela gore Jesu Kriste o re bontšha tsela ya bophelo bjo bo phethegilego. Ka fao, re hlotleletša ke moya wa gagwe dikgethong tse, re biletswa go hlokomela dinyakwa tšeo di latelago:

1. Re swanetše go tšweletša dintlhakgolo tša dithuto tša kereke ye Katholike tša setšhaba
  - a. Hlomphe ya bophelo le seriti sa botho
  - b. Maikarebelo setšhabeng le katlego ya batho ka moka
  - c. Kabelano ya lehumo le didirišwa ka mokgwa wa toka
  - d. Bohlokwa bja go kgatha tema; le
  - e. Tirišano ya kwelobohloko go bahloki le babotlana.
2. Re swanetše go theeletša dinyakwa tša bahloki le babotlana re di dire ketapele
3. Re swanetše go ba le sebete sa go emela ditumelo tša rena go bagwera, baagišane le badirišane mmogo, gape le medirong ya rena ya sepolitiki; eupša a re bontšheng hlomphe go dikakanyo tša ba bangwe re itukišetše go ithuta go bona;
4. Anke re godišeng hlomphe malapeng le hlomphe ya *botho* ka go hlotla go itebelela le megabaru;
5. A re tlhohleletšeng hlomphe ya Molao, re be re nyake gore baetapele ba rena ba tipolotiki ba dire bjalo le bona; gape
6. Re swanetše gore re phakgame re ikemišetše go thulana le seo se tšhošetšago democracy ya rena.

A re beng Barapedi

Gore re lemoge maikarebelo a rena bjalo ka Bakriste, re kgopela phariše ye ngwe le ye ngwe go thoma moletelo wa thapelo go tloga bjalo go fihlela dikgethong. Gape re kgopela gore Thapelo ye goba ye ngwe ya go swana le yona e rapelwe ka nako ya Dithapelo tša Badumedi Mmiseng wo mongwe le wo mongwe:

“Morena, re rapela gore dikgetho tšeo di latlago di re tlišetše tokologo yeo e tšeneletšego, gape re be le maikarebelo bjalo ka badudi ka go hlomphe ditokelo tša batho ba bangwe. Anke dikgetho tša rena di tliše kholofelo go bahloki, kwano ya batho ka moka, le polokego le khutšo go bokamoso bja bana ba rena”.

Re holofela gore dithapelo tše di tla re tlhohleletša go dira se sengwe, gore kereke e be le maatla a go tliša toka le khutšo go naga ya rena yeo re e ratago.

Anke Modimo a šegofatše Afrika.

Archbishop Buti Tlhagale
 President
 SACBC (Southern African Catholic Bishops Conference)

17 February 2009